



Kaasulaitoksen uutta pukuhuone- ja ruokalarakennusta rakennetaan joulukuussa 1938. Näkymä itäjulkisivusta. Huomaa kaasuväläisinpylväs ja rakennustyömaan ylittävä kaasuputki, joka johtaa taustalla häämöttävään kojehuoneeseen. HKA

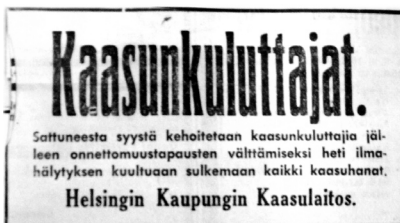
Suvilahti sota-aikana

Toisen maailmansodan alla sekä sähkövoimalaa että kaasutehdasta varten oli tehty uudistus- ja laajennussuunnitelmia, jotka perustuivat jatkuvaan kulutuksen kasvuun. Sähkövoimalaan oli vuonna 1938 tilattu uusia höyrykattiloita ja 30 megawatin AEG –turbiinigeneraattori, jonka käyttöönotto viivästy i kuitenkin koekäytössä ilmenneiden ongelmien takia. Kaasutehtaalla valmistauduttiin uusien uunien rakentamiseen vuonna 1940, koska vanhimpien uunien kunnossapito ja käyttö oli käymässä epätaloudelliseksi.⁶³

Talvisodan sytyttyä suurin osa Helsingin väestöstä siirtyi pois kaupungista ja sekä sähkön- että kaasunkulutus väheni tuntuvasti. Kaikki hiilenhankintasopimukset peruutettiin ja sota- ja miinavaaran takia uusien sopimusten teko oli vaikeaa, joten hiiliä oli vain pari kuukaudeksi. Hiilitoimitukset alkoivat taas kesällä 1940. Kivihiilen saannin ongelmien takia sähkövoimalan kattiloita muutettiin puuhaketta käyttäviksi. Puuhakkeelle rakennettiin kuljetus- ja säilömlaitteita sekä hakkureita.⁶⁴

Helsingin väkiluku kasvoi kevään 1940 rauhanteon jälkeen, kun palanneiden lisäksi kaupunkiin tuli 20–30 000 ihmistä luovutetuilta alueilta Karjalasta ja Hangosta. Nopeasti kasvavaan kaasunkulutukseen ei kyetty heti mukautumaan, koska sodan syttyessä kylmilleen jätettyjen uunien uudelleen lämmitys kesti vähintään kuukauden. Kaasua piti toimittaa myös aiemmin naftaa käyttäneille teollisuuslaitoksille.⁶⁵

Suunniteltuja uusia kaasuuuneja alettiin rakentaa vuonna 1940 kymmenen vuotta aikaisemmin rakennettujen uunien pohjoissivulle. Materiaalitoimituksen vaikeudet viivästyttivät ensimmäisen kolmen viistokammion uunin



Kaasulaitoksen sanomalehti-ilmoitus sota-ajalta. HKA

Konttorirakennus 7 vaurioitui pahoin ilmapommituksessa joulukuussa 1939. HKA

ryhmän valmistumista vuodelle 1943. Neljän seuraavan uunin työt eivät edenneet sodan aikana perustuksia pidemmälle. Vanhojen uunien huono kunto aiheutti kaasunjakelun keskeytyksiä, eikä kaasua pystytty tuottamaan kulutusta vastaavaa määrää. Siksi vuonna 1942 aloitettiin kaasun säännöstely, jonka ansiosta useita vanhoja uuneja voitiin korjata.⁶⁶

Kaasunvalmistuksen vaikeuksien seurauksena yhä useammat kaupunkilaiset alkoivat käyttää ruuanvalmistuksessa sähköä, varsinkin kun useat asunnot oli jaettu alivuokralaisille, joille sähkö oli ainoa vaihtoehto. Suurin osa Helsingin sähköntarpeesta tyydytettiin sota-aikanakin kaukovesivoimalla, tosin kaukovoiman siirrossa oli pommitusten takia häiriöitä. Etelä-Suomen Voiman ja Imatran Voiman lisäksi vesivoiman toimittajiin oli vuodesta 1940 lähtien liittynyt Kokemäenjoen varrella sijainnut Kolsin vesivoimalaitos, Kolsinki Oy.

Suurjännitevirtaa hoitaneita 35 kilovoltin kytkinlaitteistotiloja oli jälleen laajennettava ja kytkinrakennuksen itäpään kolmikerroksisen laajennusosan suunnitelmapiirustukset laadittiin kaupungin rakennustoimistossa Väinö Määtän johdolla vuonna 1941. Se vastasi vuonna 1932 rakennettua osaa niin rakenteiltaan kuin julkisivultaan ja sitä onkin vaikea erottaa alkuperäisestä. Laajennus valmistui päällisin puolin vuonna 1945, mutta sähkökalustuksen asentaminen venyi aina vuoteen 1947.⁶⁷

Pommitustuhot ja jälkiseuraukset

Sähkövoimala ja kaasulaitos olivat jo ennen sodan syttymistä tehdyissä suojelusuunnitelmissa katsottu olevan todennäköisiä pommituskohteita. Talvisodan pommituksissa joulukuussa 1939 kaasutehtaan konttorirakennus (rak. 7) vaurioituikin pahoin muutamasta pomminosumasta.





Uuden viistokammiiounirakennuksen betoniperustat toukokuussa 1941. Taustalla keskellä kojehuoneen 8 itäpäätty. HKA

Viistokammiiouneissa kuivatislauksen seurauksena syntynyt koksi tyhjennettiin uunirakennusten välissä kulkeviin sammutusvaunuihin, jotka kuljettivat ne märkäsammustustorneihin. Kuva helmikuulta 1945. HKA

Tehtaankonttori työskenteli väliaikaisesti rakennuksen kellarissa, kunnes konttorirakennus oli saatu jälleenrakennettua vuoden 1940 aikana. Talvisodan rauhanteon 1940 jälkeisenä päivänä kaasutehtaalla aloitettiin uuden maanalaisen suojahuoneen rakennustyöt, joita betoniraudan puute venytti seuraavaan vuoteen. Myös sähkövoimalan länsipuolelle valmistui vuonna 1941 maanalainen väestönsuoja.⁶⁸

Jatkosodan pommituksissa helmikuussa 1944 pahimmat vauriot kohdistuivat sähkölaitoksen Sörnäisten rantatien toisella puolella sijainneeseen työpaja- ja varastorakennukseen. Työpajan toimintaa jouduttiin siksi siirtämään Kasarmintorin ja Kampin sähköasemille. Sörnäisten rantatien varteen voimala-alueen portin kupeeseen valmistui vuonna 1945 uusi puinen työläisten ruokailu- ja pukuhuonerakennus Hilding Ekelundin suunnitelmien mukaan.⁶⁹

Jatkosodan aikana saatiin Suomen ja Saksan välisen kauppasopimuksen puitteissa Ylä-Sleesian alueelta ”ala-arvoisia” murskahiiliä. Niistä saatiin kaasulaitoksella aikaan vain koksimumskaa ja laadultaan vaihtelevaa kaasua. Lisäksi säännöstelyn takia suuriksi kasvaneet koksikasat alkoivat murentua

alaosistaan.⁷⁰ Myöskään sähkövoimalan höyrykattiloiden tulipesiä ei oltu suunniteltu murskahiilen käyttöön. Vuonna 1944 valmistuneeseen uuteen Babcock-Wilcox –kattilaan asennettiinkin murskahiilen ja kaasutehtaalta saadun jätekoksimurskan polttoon soveltuva paineilma-arina. Hiilillä varmistettiin lähinnä höyryvoimalan käyttövalmius ja vuonna 1940 aloitetut höyrytoimitukset kaasutehtaalte, jonka oma pannuhuone oli poistettu käytöstä.⁷¹

Välirauhan jälkeen syyskuussa 1944 sähkön- ja kaasunkysyntä lisääntyi taas, samalla kun hiilentuonti tyrehtyi Saksasta. Neuvostoliitolle luovutetuilla alueilla sijainneiden vesivoimaloiden, varsinkin Etelä-Suomen Voiman sähköntoimitusten pääosan muodostaneen Rouhialan voimalan menetys vähensi saatavissa olevaa vesivoimasähköä. Vajausta korvattiin pääosin muista voimalaitoksista, myös höyryvoimalaitoksista saadulla energialla.⁷²

Sähkövoimalassa muutettiin lisää kattiloita halkolämmitteisiksi. Voimalalle rautateitse kuljetettavan puumäärän kasvaessa hakkurilaitoksen luokse piti rakentaa vuonna 1945 uudet pistoraiteet. Hakkeen lisäksi voimalassa käytettyjen huonolaatuisten polttoaineiden takia sattui monia kattila- ja konevaurioita. Sörnäisten niemellä sijainneilta Nobel-Standardin öljysäiliöiltä vedettiin voimalalle putki polttoöljyn käyttämiseksi.⁷³ Kaasulaitoksella puuta ei haluttu käyttää mm. etikkahappo-ongelman takia mutta ratkaisuksi tuli turvehiilen käyttö. Sen tekoa varten hankittiin vuonna 1945 Pilo -turpeenhiiltolaite. Turpeen käyttö kuitenkin lopetettiin varsin pian turpeenhiiltolaitteiden epätydyttävän toiminnan ja valmistuksen kalleuden takia.⁷⁴

Kaasutehtaan hiilisäiliötornista vuonna 1950 otetussa kuvassa näkyy kaasusäiliön vieressä Hilding Ekelundin suunnittelema voimalan lisärakennus. Kattilahuoneen katolla näkyvät kuuden Yarrow -kattilan erilliset savupiiput. Etualalla 110 kilovoltin jännitelinja, joka johtaa muuntajiin voimalan savupiipun kohdalla. Muutamaa vuotta myöhemmin muuntajat siirrettiin lähemmäs etualalla olevaa kaasutehtaan aluetta. HKA



Sähkövoimala 1940- ja 50-luvuilla

Suvilahden sähkövoimalan viimeiset laajennukset

Polttoainetilanne helpottui vuonna 1947, kun ulkomailta alettiin saada riittävästi kivihiiltä ja polttoöljyä eikä puuta enää tarvinnut käyttää. Suvilahden voimalaa käytettiin täydellä teholla, koska vesivoimaa oli huonosti saatavilla. Syksyllä 1947 alkoi sähkönsäännöstely, joka jatkui myös seuraavan vuoden puolelle.⁷⁵ Vuonna 1948 kattilahuoneessa otettiin käyttöön kaksi uutta Yarrow -kattilaa, jotka olivat lajissaan Suvilahden viimeiset.

Suvilahden voimalan kattilahuonetta laajennettiin itään päin kahdessa vaiheessa vuosina 1946-52. Laajennuksiin sijoitettiin sekä suoraan voimalan toimintaan liittyviä laitteistoja että työhuoneita ja pukuhuoneita. Kaupungin rakennustoimistossa arkkitehti Hilding Ekelundin johdolla suunniteltuun ja 1947 valmistuneen ensimmäisen laajennuksen suurin tila oli korkea, uuden syöttövesisäiliön sisältänyt sali, jonne avattiin yhteys kattilahallista. Lisärakennuksen pääjulkisivun puolella oli kolmessa kerroksessa varasto- ja työhuoneita sekä sähkölaitetila, jotka oli varustettu korkein ikkunoin.

Julkisivussa sen näkyvin piirre oli betoninen ”haitarikatto”.⁷⁶

Arkkitehtitoimisto Kaj Englund suunnitteli vuonna 1952 valmistuneen lisäosan, joka jatkoi Ekelundin laajennusosaa pohjoiseen päin ja peitti osittain turbiinisalin itäpäädyn. Sen paikalta purettiin 1930-luvun lopussa valmistunut pieni pumppuhuone. Turbiinihallin pumppulaitetilaan suoraan liittyneeseen hallitilaan sijoitettiin lauhdutusveden liejuseula nostureineen. Lisärakennuksen pohjoispäähän rakennettiin pukuhuone- ja toimistotiloja, joille avattiin yhteys suoraan turbiinisaliin.⁷⁷

Helsingin kaupungin osittain omistamista Kymijoen varren Mankalan ja Abborforsin voimaloista alettiin tuoda sähköä Helsinkiin 1950-luvun alussa. Sähköä tuotiin nyt entistä suuremmalla 110 kilovoltin jännitteellä, joka Suvilahdessa muutettiin 35 kV:n jännitteeksi uudessa, kauemmas kattilahuoneesta sijoitetuissa muuntajissa. Kaukovesivoiman käyttöön vaikuttivat suuresti säätilan vaihtelut. Vuonna 1954 elokuusta vuoden loppuun kestäneet lähes yhtäjaksoiset sateet nostivat vesivoiman jännitetasoa niin paljon, että Suvilahden kaikki koneet seisoivat ensimmäisen kerran laitoksen historiassa. Seuraavana vuonna Suvilahti kehitti kaupungin sähköntarpeesta vain 0,12% ja voimalan seisonta-ajat mahdollistivat mm. höyrykattiloiden laajat korjaustyöt. Toisaalta vuonna 1956 vallinneen kuivuuden takia suurin osa sähköstä tuotettiin höyryvoimalla ja Suvilahden osuus kokonaistuotannosta oli 10%.⁷⁸

Uusi voimala Hanasaareen

Suvilahdesta oli jo 1920-luvun lopulta lähtien johdettu höyryä lämmitystaroituksessa muutamaa lähinaapuruston teollisuusrakennukseen ja vuodesta 1940 lähtien myös kaasulaitokselle. Kun kaasulaitos alkoi 1950-luvulla käyttää lämmityslaitteissaan kaksin jäähdytyksessä syntyvää lämpöä, alettiin höyryä toimittamaan muihin lähistöllä sijaitseviin teollisuusrakennuksiin, mm. kaupungin teurastamoon, joiden omat höyrykattilalaitokset alkoivat olla loppuun kuluneita. 1940-luvun lopulla sähkölaitoksella kehitettiin ideaa turbiinigeneraattoreiden lauhdevesilämmön käyttämisestä kaukolämpötarkoituksiin. Kaupunginvaltuusto teki päätöksen vesikaukolämmityksen aloittamisesta vuonna 1953 mutta sen käytännön toteutukseen meni vielä muutama vuosi.⁷⁹

Suvilahden alueelle suunniteltiin 1950-luvun puolivälissä uutta voimalaa, jossa kaukolämmön ja sähkön yhteistuotanto olisi keskeisessä asemassa. Vuonna 1956 uudelle voimalalle varattiin maa-alue Hanasaaresta ja rakennustyöt aloitettiin seuraavana vuonna.⁸⁰ Hanasaaren ja Suvilahden voimalaitosten yhteiseen käyttöön suunnitellut rakennukset sijoitettiin Sörnäisten rantatien suuntaisesti etelään päin laajennetulle Suvilahden alueelle. Laajennusalueen eteläpäähän Parrukadun kulmaan rakennettiin vuosina 1956-57 kalustusojarakennus hiilikenttä- ja kuljetuskaluston säilytystä varten ja



Voimalaitoksen katolla höyryävät kahden 1938 käyttöön otetun Yarrow-kattilan teräksiset savupiiput. Vasemmassa laidassa pilkkottaa puinen pukuhuonerakennus. HelEn

sen pohjoispuolelle huoltorakennus, jossa oli työntekijöiden sosiaalitilojen lisäksi 10 kilovoltin kytkinlaitos. Se korvasi voimalassa sijainneet 5 kV:n kytkinlaitteet vuonna 1959. Myös kaasulaitokselle alettiin 1960-luvun alussa syöttää 10 kV:n jännitteistä sähkövirtaa.⁸¹ Uusia rakennuksia Sörnäisten rantatien suunnassa myötäilevää teräspylväiden varaan nostettua höyry- ja öljyjohtoa Suvilahti-Hanasaari ryhdyttiin rakentamaan 1958.⁸²

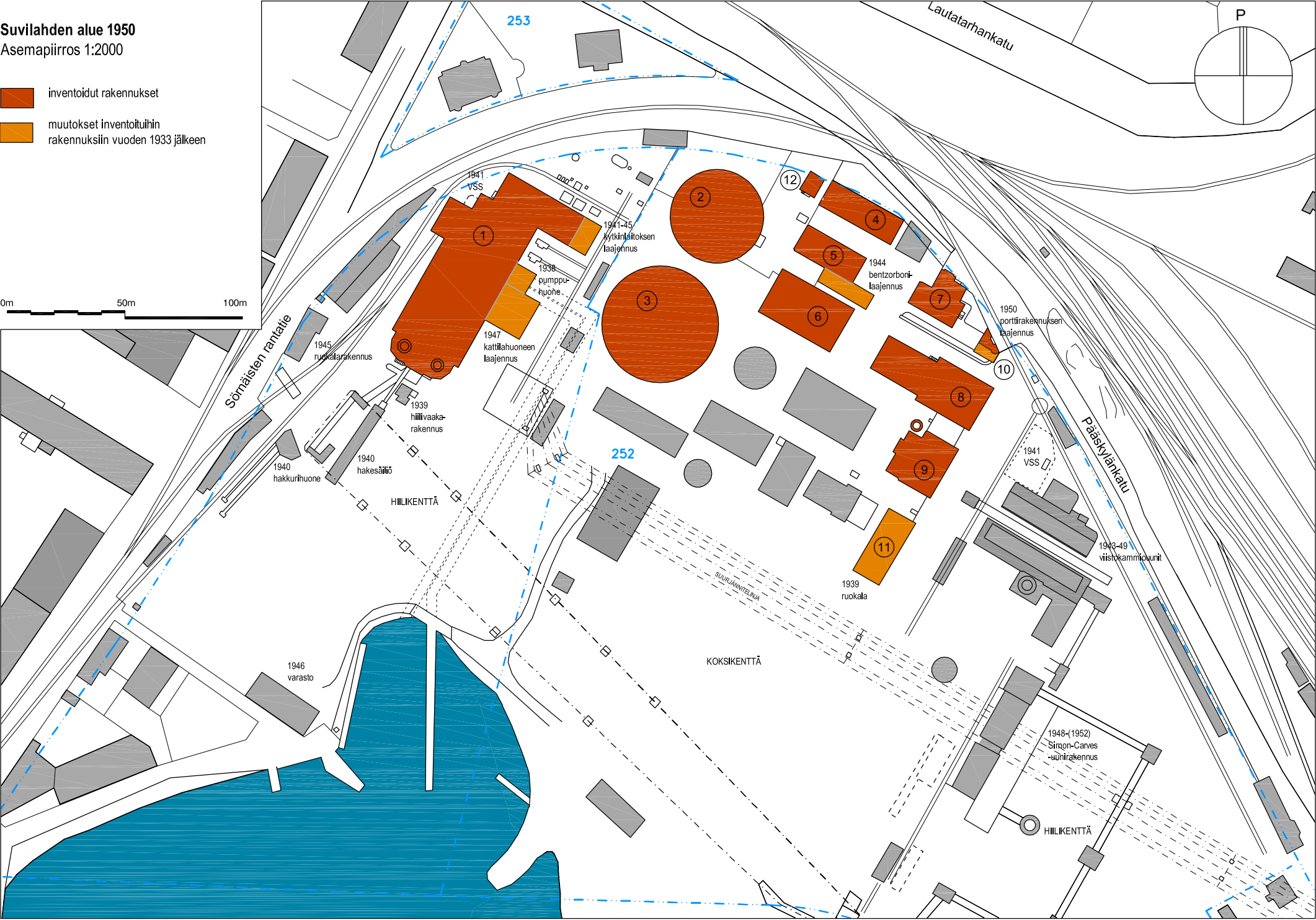
Suvilahden voimalan valvomosta suoritettiin myös Hanasaaren generaattorien tahdistus, säätö ja valvonta sekä kytkinlaitteiden ohjaus. Siksi valvomossa tehtiin vuonna 1959 huomattavia muutostöitä, joihin kuuluivat mm. uudet ohjaus- ja valvontataulut, ohjauspulpetti ja reletelineistö sekä kattoikkunat. Myös 110 kilovoltin ulkokytkinlaitosta kaasutehtaan alueen rajalla laajennettiin.⁸³

Suvilahden voimalaitoksen varsinaisiin koneistoihin, höyrykattiloihin ja generaattoreihin tehtiin 1950-luvun aikana korjauksia ja muutoksia, mutta uusia ei enää asennettu. Vuoden 1958 jälkeen käytössä oli kolme

Suvilahden alue 1950
Asemapiirros 1:2000

- inventoidut rakennukset
- muutokset inventoituin rakennuksiin vuoden 1933 jälkeen

0m 50m 100m



generaattoria: kaksi 10 megawatin ja yksi 30 megawatin. Vanhoja kattiloita purettiin ja niiden tilalle kattilahallin eteläpään rakennettiin vuonna 1958 uusi betonivälipohja ja kellariin vevä betoniluiska, jota pitkin kattiloiden kuonanpoisto suoritettiin. Käyttöön jäivät enää Yarrow –kattilat, joita muutettiin 1950-luvun lopussa käyttämään polttoaineenaan kaasulaitoksen ylijäämäkaasua ja polttoöljyä. Shellin öljyvarastoalueelta rakennettiin voimalle uusi osin ilmassa kulkeva lämmitetty öljyjohto, joka johti rakennuksen itäpuolelle pystytettyyn 400 tonnin polttoöljysäiliöön.⁸⁴

Koksi kaasutehtaan päätuotteeksi

Uusi kaasutehdas

Jatkosodan aikana alkanutta kaasun säännöstelyä jatkettiin aina vuoteen 1949 asti. Hyvää kivihiiltä oli jo saatavissa ja sen määrä riitti säännöstellylle kulutukselle.⁸⁵ Kaasu-uuneille tehtiin niiden tehoa nostavia korjauksia ja osa uuneista rakennettiin kokonaan uudelleen. Vuoden 1949 kesällä saatiin käytökuntoon myös sodan aikana keskeneräisiksi jääneet viistokammiouunit, tosin vain kolme neljästä suunnitellusta, koska osa rakennusmateriaaleista oli pitkän varastoinnin aikana vaurioitunut.⁸⁶

Samaan aikaan valmisteltiin kokonaan uuden, erityisesti koksen valmistusta silmällä pitäen suunniteltuja vaakakammiouuneja käyttävän kaasutehtaan rakentamista. Samalla uusittaisiin kaikki kivihiilen ja koksen varastointi-, kuljetus-, lajittelu- ja jakelujärjestelmät ja rakennettaisiin uudet kaasunpuhdistuslaitokset. Suurin osa uusista rakennuksista tultiin sijoittamaan vanhan tehdasalueen eteläpuoliselle täyttömaalle. Samalla rakennettiin



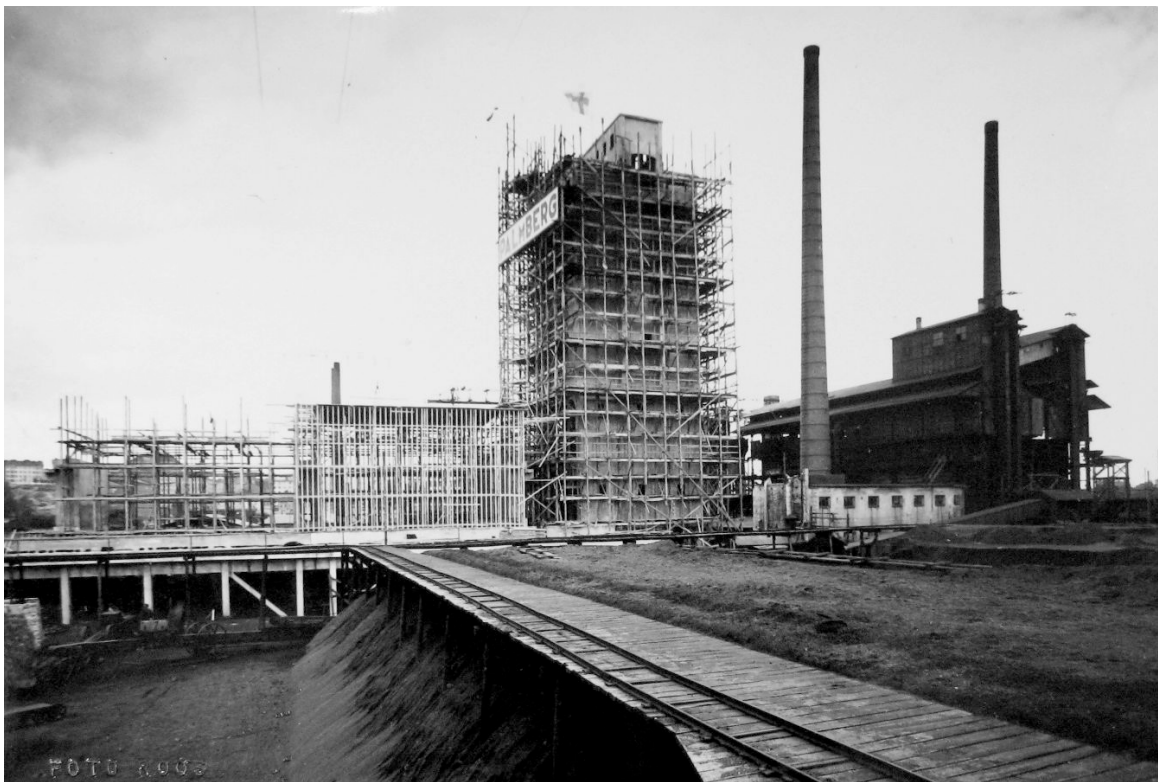
Vanhan uunirakennuksen purkutyöt meneillään elokuussa 1948. Betonitiiliseinät, uunit ja osa betonirungosta on jo poistettu. HKA

Uunirakennuksen betoninen "luuranko" kesällä 1948, kun uunit ja betonitiiliseinät on poistettu. HKA



Näkymä vanhan hiilisataman kohdalta etelään huhtikuussa 1949 tulevalle hiilisatama- ja varastoalueelle. Etualalla aloitetun maantäytön takana näkyy Kanasaari ja kauempana Hanasaari, jonne asti uusi hiilisatama jatkui. Oikealla näkyvälle vesialueelle tehtiin koksivastokenttä. HKA





uusi hiilisatama, joka ulottui Hanasaareen asti ja liittyi osaltaan Sörnäisten sataman laajennustöihin. Sopimus vaakakammiouunien sekä hiilen- ja koksinkäsittelylaitteiden rakentamisesta tehtiin vuonna 1948 englantilaisen Simon-Carves Ltd:n kanssa. Uusien uunien tieltä alettiin heti purkamaan vuonna 1910 valmistunutta vanhaa uunihuonetta.⁸⁷

Vuonna 1952 käyttöön otetun uuden vaakauunirakennuksen näkyvin rakenne oli korkea betoninen, 1200 tonnin vetoinen hiilisäiliötorni, jonne polttoaine tuotiin satamasta pitkiä kuljetusratoja pitkin murskaamon ja hiilensekoitusilojen kautta. Hiilitornista kivihiilet annosteltiin uunien yläpuolisella betonirakenteisella sillalla kiskoja pitkin liikkuneeseen vaunuun, joka vuorostaan ”panosti” alapuoliset uunikammiot. Kuhunkin yhteentoista uunikammioon mahtui 12 tonnia kivihiiltä. Uuneilla ei 1920-luvun uunien tapaan ollut ympärillään suojarakennusta, eikä edes kattorakenteita. Niiden savupiippu oli sijoitettu erilleen rakennuksen itäpuolelle.

Vaakakammiouunit lämmitettiin kaupunkikaasulla tai erillisessä generaattorikaasulaitoksessa koksista valmistetulla kaasulla. Kuivatislauksessa koksien laatuun voitiin vaikuttaa vaihtelemalla kivihiiliseoksen koostumus-

Vaakakammiouunirakennus rakenteilla heinäkuussa 1950, näkymä hiilikentältä länteen päin. Keskellä hiilitorni ja sen vasemmalla puolella Simon-Carves -uunit. Oikealla viistokammiouunit savupiippuineen. Niiden edessä on vanhasta uunirakennuksesta vielä tässä vaiheessa säästetty vaaleaseinäinen sosiaalitalasiipi. HKA

ta, uunien lämpötilaa ja kaasutusaikaa. Näin voitiin myös valmistaa esim. valimojen tai kemianteollisuuden erityisvaatimusten mukaista koksia. Kuivatislauksen jälkeen koksipanos siirrettiin erityisellä työntökoneistolla uunirakennuksen länsisivustan ”koksiluiskalla” kiskoilla liikkuneeseen sammutusvaunuun, joka vei sen eteläpuolella sijainneeseen märkäsammutustorniin tai uudenaikaiseen, vuonna 1954 valmistuneeseen Sulzer-kuivasammutuslaitteeseen. Sammutuksen jälkeen koksi murskattiin ja lajiteltiin Parrukadun eteläpuolella sijainneen koksinkäsittelylaitoksen seurlontalaitteissa huolellisesti eri käyttötarkoituksiin sopiviin lajitelmiin.⁸⁸

Raakakaasu käsiteltiin kaasulaitoksen vanhan alueen eteläpuolelle ja uuden vaakakammiouunirakennuksen länsipuolelle vuosina 1949-50 rakennetuissa uusissa jäähdytys- ja kaasunpuhdistusrakennuksissa, joiden laitteet olivat myös Simon-Carvesin toimittamia. Kaasunkäsittelyrakennuksissa oli ulkopuolelle näkyvä betonirunko ja punatiiliseinät. Kaasunpuhdistusjärjestelmään kuului myös korkea teräsrakenteinen ulkoilmaan pystytetty, vuonna 1954 valmistunut Koppers-rikinpuhdistuslaite, jonka koneistot sijoitettiin entisen vesikaasutehtaan tiloihin. 1920-luvulla rakennettu puhdistushuone massalaatikkoinen säilyi käytössä.⁸⁹

Bentsolia erotettiin kaasusta uudennaisella, hollantilaisen N.V. Norit-Vereeniging toimittamalla aktiivihiilimenetelmällä. Sen laitteet asennettiin mittarihuoneen (rak.5) kylkeen jatkosodan aikana rakennettuun lisäsiipeen ja otettiin käyttöön vuonna 1950. Bentseenituotteiden valmistus siirrettiin vuonna 1953 entisestä vesikaasutehtaasta uuteen tuotantolaitokseen tehdasalueen eteläosaan. Sen sijaan tappiollisen ammoniakitehtaan toiminta lopetettiin kokonaan vuoden 1956 yleislakon aiheuttaman tuotannonkeskeytyksen jälkeen.⁹⁰

Uudelle hiilisatamalle sekä hiili- ja koksivarastoalueille varattu vesialue täytettiin hiekkaimurilaivojen avulla kesästä 1950 lähtien. Hiilisatama saatiin



Uusi jäähdytinlaite- ja kojehuone vuonna 1953. HKA

Uuden kaasutehtaan alue lounaasta päin 1950-luvun puolivälin paikkeilla. Etualalla täyttömaalle tehty koksivarastoalue ja Parrukatu. Vasemmalla bentseenitehdas ja kaasunpuhdistusrakennukset. Oikealla hiilikuljettimia, jotka johtavat hiilisatamasta korkeaan hiilisäiliötorniin kuvan keskellä. Vanha kaasutehdas jää taustalle kuvan vasempaan reunaan. HKA

Koppers -märkärikkipesutornia rakennetaan huhtikuussa 1954. Vanha vesikaasu- ja ammoniakitehdas taustalla muutettiin Koppersin konehuoneeksi. HKA



nostureineen käyttökuntoon helmikuuhun 1954 mennessä, jolloin sinne saapui ensimmäinen laiva. Vanha satama suljettiin ja sieltä sähkölaitokselle vuonna 1913 rakennettu köysirata purettiin. Uudesta satamasta kivihiilet kuljetettiin sähkövoimalalle kuorma-autoilla. Kun sähkövoimalan pidennetty lauhdutusvesikanava oli saatu käyttöön vuonna 1954, hiekankuljetuslaiva täytti Suvilahden viimeisen poukaman.⁹¹

Otto -uunit

Koksin hinnan romahdettua vuonna 1954 kaasulaitoksella päätettiin vähentää tuotantoa ja luopua suunnitelluista vanhojen viistokammiouunien korjaustoista, mikä merkitsi niiden lämmityksen lopettamista. Seuraavana vuonna koksin hinta kuitenkin nousi jälleen jyrkästi. Koska viistokammiouunit oli pysäytetty, päätettiin keväällä 1955 tilata uusi yksitoista vaakakammiouunia käsittävä uuniryhmä länsisaksalaiselta Dr. C. Otto & Comp. GmbH:ltä. Rakenteeltaan ne vastasivat täysin muutamaa vuotta aikaisemmin valmistuneita ja ne sijoitettiin niiden jatkoksi hiilisäiliötornin pohjoispuolelle.

Yksi viistokammiouunien vanhoista savupiipuista kunnostettiin uusien uunien käyttöön, kaasunpuhdistusrakennusten putkiverkkoja täydennettiin, Simon-Carves -uunien koksiluiskaa ja sammutusrataa pidennettiin ja sille rakennettiin kääntöpöytä ja sivurata. Sen sijaan vielä jäljellä olleet vanhat viistokammiouunit koksinsammutustorneineen ja savupiippuineen purettiin vuoden 1956 lopulla. Uudet vaakakammiouunit otettiin käyttöön tammikuussa 1957.⁹²

Kaasulaitoksen keskittäminen Suvilahteen

Vanhan kaasutehdasalueen rakennuksista entisessä käytössä olivat edelleen mittarihuone (rak.5) ja kaasusäiliöt (rak.2 ja 3). Vanhemmassa 20 000m³:n kaasusäiliössä esiintyi kuitenkin seinälevyjen syöpmien johdosta yhä useammin vuotoja ja se piti korjata perusteellisesti vuosina 1957-58.⁹³ Muille tarpeettomiksi käyneille rakennuksille saatiin uutta käyttöä, kun kaasulaitoksen koko toiminta eri puolilla kaupunkia sijainneine pääkonttoreineen ja korjauspajoineen päätettiin vuonna 1955 keskittää Suvilahteen.⁹⁴

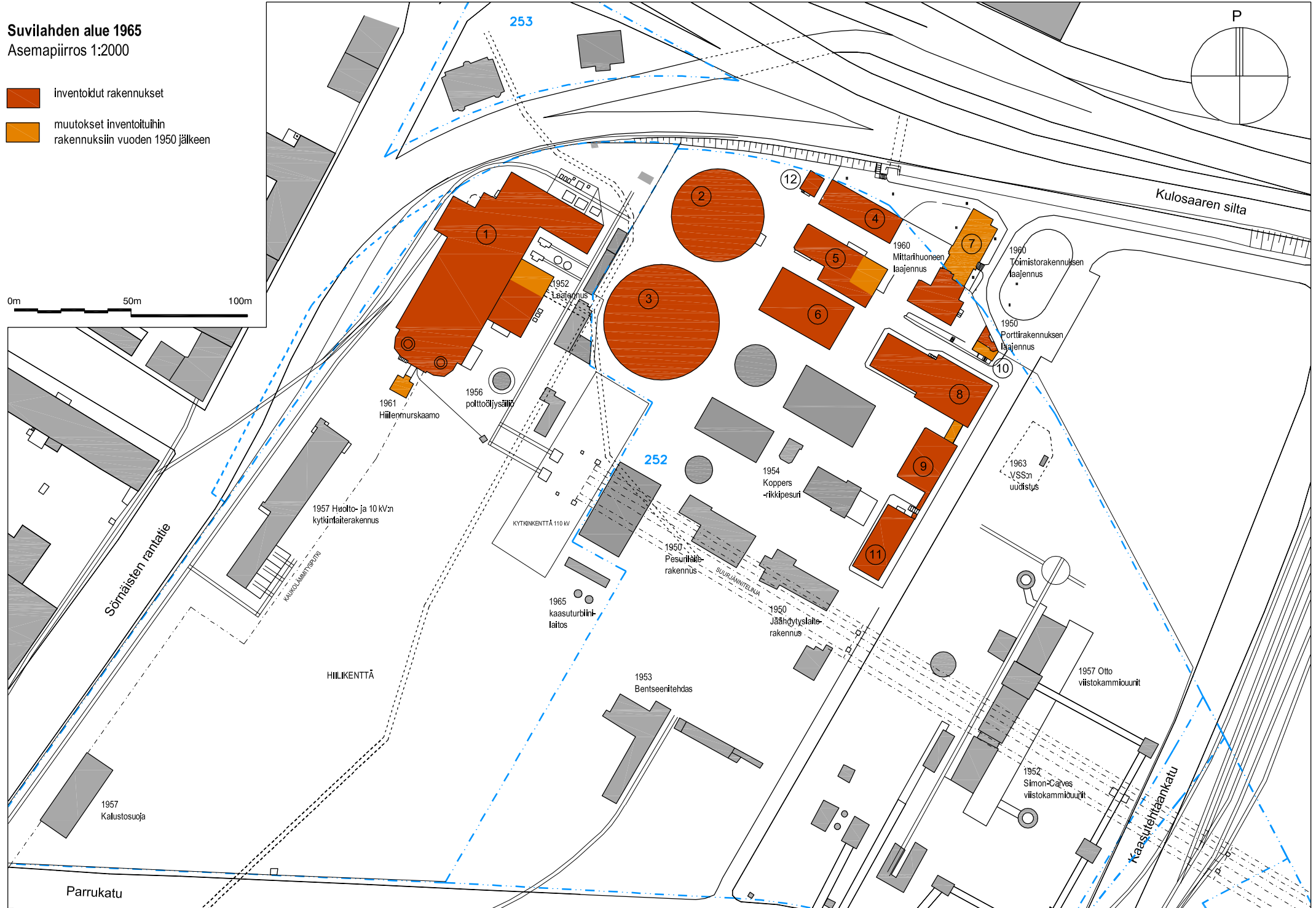
Ensimmäisenä uuteen käyttöön otettiin vanha puhdistushuone (rak.6),

Suvilahden alue 1965

Asemapiirros 1:2000

- inventoidut rakennukset
- muutokset inventoituin rakennuksiin vuoden 1950 jälkeen

0m 50m 100m



jonne siirrettiin aiemmin Runeberginkadun varrella sijainnut kaasulaitoksen keskusvarasto. Muutostyöt suunniteltiin kaupungin rakennusvirastossa ja ne valmistuivat vuoden 1956 loppuun mennessä.⁹⁵

Vuonna 1958 valmistui käytöstä poistuneeseen kojehuoneeseen (rak.8) uusi keskustyöpajarakennus, johon kaasulaitoksen Fredrikinkatu 54:ssä sijainneet tuotanto-osaston korjauspaja sekä jakeluosaston putkiverkkopaja, sisäjohtopaja ja kaasukojepaja varastointeen sijoitettiin. Toiseen, 1920-luvulla valmistuneeseen kojehuoneeseen taas sijoitettiin peltityöpaja.⁹⁶

Kaasulaitoksen mittarikorjaamo sai uudet tilat vanhasta pannuhuoneesta (rak.9), jonne tuli myös työntekijöiden pukuhuone- ja pesutiloja. Pannuhuoneen korkea vesitorni purettiin. Kaasulaitos oli jo sodan aikana alkanut saada höyryä sähkölaitokselta ja nyt tehdasalueen rakennusten keskuslämmitysjärjestelmä uusittiin niin, että entiset erilliset höyryllä tai kaasulla toimineet laitteet korvattiin yhdellä keskusjärjestelmällä, joka otti tarvittavan lämmön raakakaasun jäähdyttäjissä vapautuvasta hukkalämmöstä. Viereisessä ruokalarakennuksessa (rak.11) sijainnutta virkailijain ruokalaa laajennettiin vuonna 1958.⁹⁷

Vuonna 1959 saatiin valmiiksi uuden toimistorakennuksen suunnit-

Vanhan kaasutehtaan alue maaliskuussa 1957. Etualalla oikealla puretaan pannuhuoneen vesitornia. HKA



telmat, jonne siirrettäisiin Pikku-Roobertinkadulla ollut pääkonttori ja kaupallinen toimisto. Vanhaa konttorirakennusta (rak.7) pohjoiseen päin jatkaneen laajennusosan rakennustöihin ryhdyttiin syyskuussa 1959 ja se valmistui 1960. Seuraavana vuonna valmistuivat myös toimistorakennuksen vanhan osan peruskorjaustyöt. Vuonna 1961 näihin tiloihin sijoitettiin tuotanto-osaston insinöörit, laboratorio, kaasumestarit ja sähkötyöpaja.⁹⁸

Vanhaa mittarihuonetta (rak. 5) jatkettiin syksyllä 1960 itään päin lisäosalla, johon asennettiin uusi kaasunjakokeskus ja kompressoreita. Nyt tiivistämöksi kutsutun rakennuksen länsipään entinen bentsolinerotushuone muutettiin vuonna 1963 kaasunjakelun keskusvalvomoksi. Sieltä käsin voitiin valvoa ja säätää Suvilahdesta lähtevien pääkaasujohtojen lisäksi eri kaupunginosissa sijaitsevien kaasunpaineensäätäjien toimintaa.⁹⁹

Uudistettujen rakennusten ympäristössä tehtiin kestopäällystystöitä ja toimistorakennuksen itäpuolelle muodostettiin uusi sisääntuloaukio. Kestopäällystystyössä käytettiin hyväksi laitoksen tuottamaa kivihiilitervaa. Lisäksi kojehuonerakennuksen (rak. 8) itäpuolella sijainnut maanalainen väestönsuoja kunnostettiin silloisia vaatimuksia vastaavalle tasolle.¹⁰⁰

Suvilahden laitosten vanhentuminen 1960- ja 70-luvuilla

Sähkövoimalan loppuajat

Vuonna 1960 käyttöön otetun Hanasaaren voimalaitoksen myötä Helsingin sähkönkulutuksesta suurin osa, noin 75%, tuotettiin taas monen vuoden vesivoimavaltaisuuden jälkeen höyryvoimalla. Uusi höyryvoimalaitos oli teholtaan Suvilahteen verrattuna moninkertainen. Sen osuus vuoden 1960 kokonaistuotannosta oli yli kolmannes, Suvilahden noin 13%. Tätä kehitystä jatkoi Hanasaaren voimalan toisen koneiston valmistuminen vuonna 1966, jolloin ikääntynyt Suvilahden voimalaitos menetti vähitellen kokonaan merkityksensä. Sen osuus kokonaissähköntuotannosta oli vuonna 1970 vain 4,6 %.¹⁰¹

Suvilahden voimalaitoksessa tehtiin 1960-luvulla vain vähäisiä uudistuksia. Niistä mainittakoon kattilahuoneen eteläpään uusi hiilenmurskaamonostolaitteineen vuosina 1960-61 ja höyrykattiloiden lentotuhkan erotuslaitteet vuosikymmenen puolellavälissä. Hanasaaren uudistukset vaikuttivat välillisesti myös Suvilahteen, jonka alueella sijainnutta 110 kilovoltin ulkokytinkientää laajennettiin 1965. Sähkölaitoksen eri toimipisteiden kaukokäyttöön siirryttäessä Suvilahden valvomosta tehtiin väliaikaisesti itäinen aluevalvomo, kunnes Katri Valan puiston alle rakennettu tila saatiin käyttöön.¹⁰²

Kytinkentän itäpuolelle kaasutehtaan alueen rajalle rakennettiin vuonna 1965 uudenaikainen 10 megawatin tehoinen kaasuturbiinilaitos. Se oli käytännössä aaltopeltisen rakennuksen sisään sijoitettu lentokoneen

suihkuturbiini. Sähkölaitos osti aluksi rakennuttajatoiminimen omistuksessa olleesta kaasuturbiinista tarpeen mukaan varatehoa huippukulutuksen aikana, kunnes laitos ostettiin omaksi vuonna 1968.¹⁰³

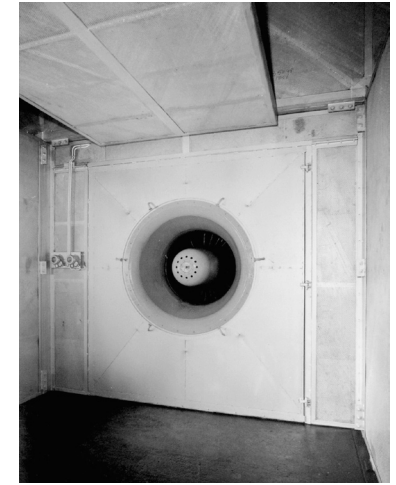
Vuonna 1967 tehtiin selvitys koskien ”uuden Suvilahden” voimalaitoksen sijoitusta kaasulaitoksen tuotannonmuutoksen myötä lähitulevaisuudessa vapautuville alueille. Merentäytön myötä hävinneelle entiselle Kanasaarelle alettiin vuonna 1971 rakentaa Hanasaaren B-voimalaksi nimettyä sähkövoimalaitosta. Samaan aikaan Suvilahden alueen eteläreunalle rakennettiin uutta sähköasemaa, jonka sisätiloihin tulivat sijoittumaan alueen päämuuntajat ja kytkinlaitteet: ulkona ollut 110 kV:n suurjännitekytkinlaitos ja huolto-rakennuksessa sijainnut 10 kV:n kytkinlaitos.¹⁰⁴

Sekä Hanasaaren B-voimala että uusi sähköasema otettiin käyttöön vuonna 1974. Tämän seurauksena Suvilahden voimalan jäljellä olleet kuusi höyrykattilaa ja kaksi turbogeneraattoria poistettiin lopullisesti käytöstä 8. heinäkuuta 1974.¹⁰⁵



Voimala syksyllä 1975. Edessä oikealla vuonna 1957 rakennettu huolto- ja kytkinlaiterakennus Sörnäisten rantatien varrella. HKA

Kaasuturbiinilaitos. Yllä vas. yksinkertainen aaltopeltirakennus ja polttoainesäiliöt 110 kilovoltin kytkinkentän vierellä vuonna 1967. Yllä suihkuturbiinin ilmanottoaukko. Helen



Kaasutehtaan tuotannonmuutos

Öljy oli 1950-luvulta lähtien alkanut syrjäyttää koksia lämmityspolttoaineena kaikkialla Länsi-Euroopassa. Vaikka Helsingin kaasulaitos möi päätuotettaan koksia vuonna 1960 ennätysmäärän 174 189 tonnia, mikä riitti kattamaan Helsingin ja sen lähiympäristön koksintarpeen, pidettiin selvänä, että keskuslämmityskoksin kulutus tulisi vähenemään jatkossa dramaattisesti. Koksia huomattavia määriä käyttänyt terästeollisuus taas osti polttoaineensa kaupapoliittisista syistä pääasiassa Neuvostoliitosta, varsinkin 1960-luvun loppupuolella.¹⁰⁶

Myös kaasunkulutus väheni jatkuvasti. Kotitalouksien ruuanvalmistuksessa ja lämminvesikojeiden käyttövoimana sähkö oli syrjäyttämässä kaasua. Ylijäämäkaasua eli nk. kesäkaasua oli voitu myydä viereisen sähkövoimalan polttoaineeksi, mutta tämäkin oli vähenemässä. Neuvostoliitossa, Pohjois-Amerikassa ja monissa Euroopan maissa maakaasu oli syrjäyttämässä kivihiilikaasua suurten kaasulöytöjen myötä. Myös puhdistettujen bentseenituotteitten myynti alkoi 1960-luvun puolessavälissä lähtien voimakkaasti vähentyä ja bentseenin jalostus lopetettiin tämän vuoksi kokonaan vuonna 1968.¹⁰⁷

Kaasulaitoksella tehtyjen laskelmien mukaan muualla Skandinaviassa laajalti käyttöönotettujen kaltainen, öljyä raaka-aineenaan käyttävä kaasutehdas olisi hiilikaasutehdasta taloudellisesti kannattavampi varsinkin, kun kaasuntuotannon ohella ei enää syntyisi vaikeasti markkinoitavaa koksia, bentseeniä tai kivihiilitervaa. Öljykaasulaitos voitaisiin myös automatisoida hyvin pitkälle, mikä vähentäisi kohonneita palkkakustannuksia. Raaka-



Helsingin kaasulaitos puretaan kokonaisuudessaan

Öljyn käyttöön perustuva uusi laitos maksaa n. 6 mmk.

Uusi Suomi syyskuussa 1966.

öljystä saatavaa nestekaasua eli butaania käyttävä öljykaasulaitos tilattiin länsisaksalaiselta Dr. C. Otto & Comp. GmbH:lta ja se oli tarkoitus ottaa käyttöön vuonna 1971.¹⁰⁸

Vuonna 1970 aloitetuissa rakennustöissä entinen ruokalarakennus (rak. 11) muutettiin öljykaasutehtaan valvomoksi ja konehuoneeksi. Sen itäpuolelle tuli itse kaasutuslaitos, joka oli jaettu kolmeen 65 000 m³ vuorokaudessa tuottaneeseen tornimaiseen yksikköön. Valvomon pohjoispuolelle olemassa olevien rakennusten väliselle ahtaalle alueelle taas rakennettiin kaksi suurta 1200 m³:n pallosäiliötä, joihin valmistusprosessissa käytettävä nestekaasu varastoitui.

Nestekaasu toimitettiin säiliöautoilla entisen Pääskyläkadun varteen sijoitetulle vastaanottoasemalle. Tuotantoprosessissa nestekaasu höyrystettiin aluksi kaasumaiseen muotoon ja siihen sekoitettiin tulistettua vesihöyryä, jonka jälkeen seos johdettiin kuumen katalysaattorimassan läpi. Erityinen konvertteri poisti kaasusta myrkyllistä hiilimonoksidia ja sen jälkeen kaasuvirtaan lisättiin hiukan kaasumaista nestekaasua lämpöarvon lisäämiseksi. Valmis kaupunkikaasu siirrettiin uutta pylväiden varaan nostettua kaasuputkea pitkin mittarihuoneelle ja varastoitui entiseen tapaan vanhoissa kaasusäiliöissä.¹⁰⁹

Öljykaasulaitoksen pallosäiliöiden vieressä sijainnut 1920-luvulla rakennettu kojehuone purettiin vuoden 1971 aikana samoin kuin eräitä käytössä olevan hiilikaasutuslaitoksen laitteita, kuten koksien kuivasammutuslaitos. Tehdasalueen ulkovalaistus uusittiin korkeilla valaisinpylväillä.¹¹⁰

Öljykaasulaitoksen viimeistelytyöt saatiin loppuun ja koekäyttö aloitettiin marraskuussa 1971 mutta siinä havaittiin materiaali- ym. vikojen lisäksi perustavaa laatua oleva suunnitteluvirhe. Öljykaasulaitteiston osittaisen uusimisen takia huonokuntoisen kivihiilikaasutehtaan toimintaa piti jatkaa kaksi vuotta tarkoitettua pidempään ja sen toimintaa piti sopeuttaa niin, ettei Hanasaari B:n rakennustöiden aloittaminen häiriintyisi. Lopulta öljykaasunvalmistukseen siirryttiin ja hiilikaasulaitoksen toiminta pysäytettiin joulukuussa 1973, jolloin kaikki varastossa olleet hiilet oli käytetty loppuun ja mittarihuoneessa (rak. 5) voitiin aukaista uudet öljykaasusäätäjät.¹¹¹

Entistä vähemmän tilaa ja henkilökuntaa tarvinneesta öljykaasunvalmistuksesta seurasi huomattavia tuotantoprosessia, kaasutehtaan aluetta ja organisaatiota koskevia muutoksia. Kaasulaitos luovutti sähkölaitokselle Parrukadun pohjoispuolella tarpeettomiksi käyneet alueet ja siellä olleiden kaasuuunien ja muiden 1940-luvun lopussa rakennettujen kaasunvalmistusrakennusten purkutöihin ryhdyttiin vuoden 1974 alussa. Hanasaaren B-voi-



malan rakennustöiden takia satamarata siirrettiin kulkemaan kaasulaitoksen entisen tehdasalueen läpi Kaasutehtaan kadulta Sörnäisten Rantatielle ja se muodosti kaasu- ja sähkölaitosten alueiden välisen uuden rajan.¹¹²

Kaikki kaasutehtaan omalle alueelle jääneet tarpeettomiksi käyneet rakennukset ja laitteet purettiin ja niiden tilalle tasoitettiin asfalttikenttiä sekä istutettiin nurmikkoa ja puita viihtyvyyden lisäämiseksi. Jäljelle jääneissä rakennuksissa tehtiin julkisivukorjauksia ja ulkomaalaustöitä.¹¹³

Öljykaasuun siirtymisen ajankohta osoittautui mahdollisimman huonoksi, koska vuoden 1973 loppupuolella alkaneen öljykriisin myötä raakaöljyn

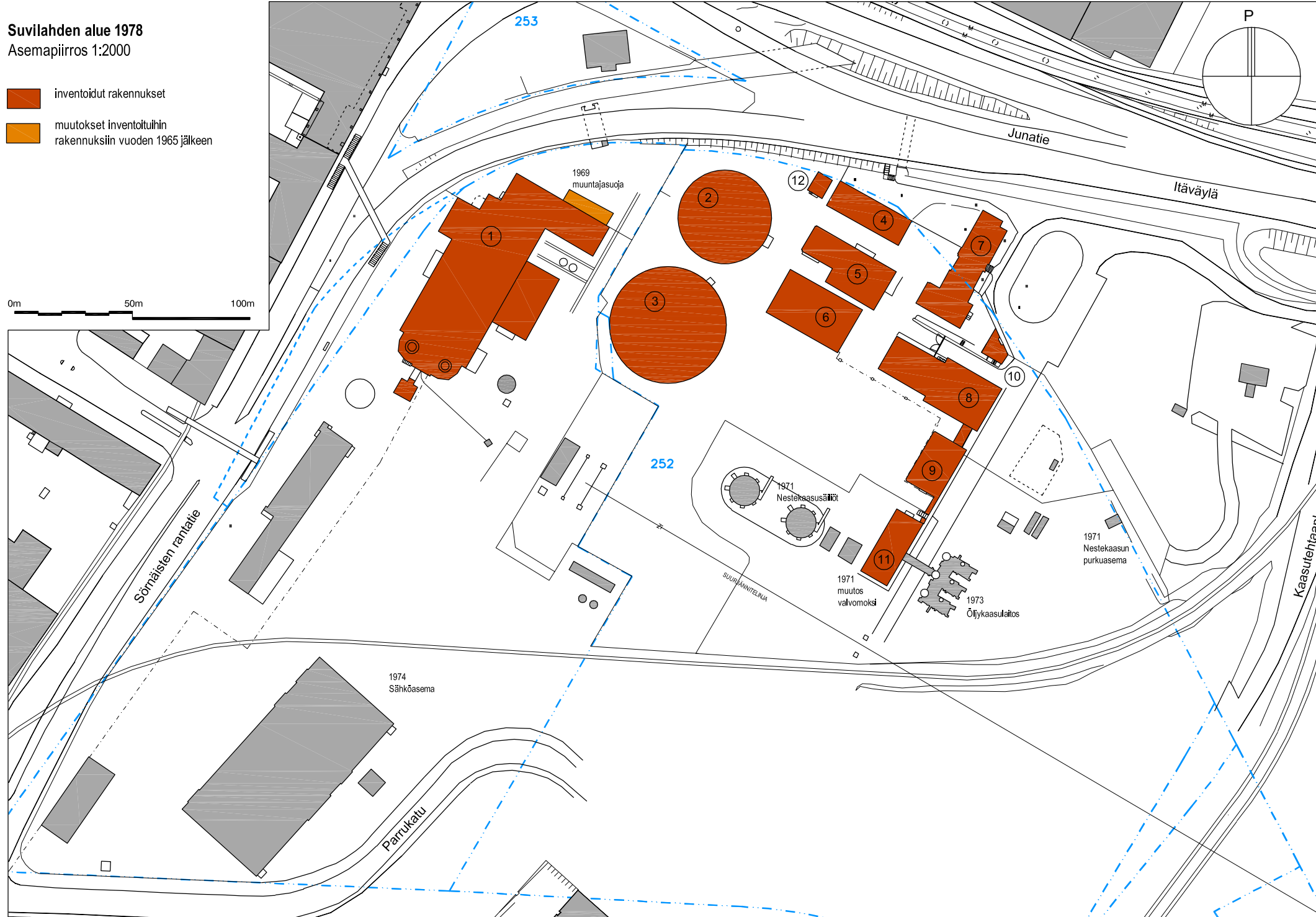
Kaasunvalmistukseen käytettävä nestekaasu tuotiin säiliöautoilla entisen Pääskyläkadun varrella sijainneeseen purkausasemaan. Marraskuussa 1971 tuotiin ensimmäinen lasti vanhan kaasutehtaan ollessa vielä käynnissä. HKA

Suvilahden alue 1978

Asemapiirros 1:2000

- inventoidut rakennukset
- muutokset inventoituihin rakennuksiin vuoden 1965 jälkeen

0m 50m 100m





***Uutta öljykaasunvalmistuslaitosta rakennetaan** lokakuussa 1970. Takavasemmalla uudet butaani- eli nestekaasusäiliöt ja etualalla kaasunvalmistamo. Väliin jää valvomoksi muutettu entinen ruokalarakennus 11. Kaikki vanhat kaasulaitoksen rakennukset ovat vielä jäljellä. Muutaman vuoden kuluttua niistä oli purettu keskellä oikealla oleva vesikaasulaitos kaasusäiliöineen, sen viereinen 20-luvun kojehuone ja taustalla näkyvä rikkipesutorni sekä 20-luvun puhdistushuone. HKA*



Selim A. Lindqvistin suunnittelemaa vesikaasusäiliötä sekä vesikaasu- ja ammoniakitehdasta puretaan syyskuussa 1974. Myös oikealla näkyvä rikkipesutorni purettiin samaan aikaan. HKA

ja sitä kautta nestekaasun hinta kallistui nopeasti noin 3,5-kertaiseksi. Öljykaasunvalmistuksen kustannukset muodostuivat tuntuvasti arvioitua suuremmiksi, eikä kaasulaitostointia ollut mahdollista saada taloudellisesti kannattavaksi kaasun hinnan korotuksista huolimatta. Parantaakseen Helsingin energiantuotannon taloudellisuutta ja suunnitelun koordinoitua kaupunginvaltuusto päätti yhdistää kaasulaitoksen vuoden 1978 alusta sähkölaitokseen, jolloin niiden yhteiseksi nimeksi tuli energialaitos.¹¹⁴

Vesikaasusäiliötä käytettiin viime ajat teräsäiliönä. Teräksiset kattorakenteet näkyvät purkutöiden edistyessä. HKA



Viime vuosikymmenten muutoksia Suvilahdessa

Sähkövoimalan saneeraus

Suvilahden jo monta vuotta käyttämättömänä seisoneen, rakennushistoriallisesti arvokkaan voimalaitosrakennuksen tulevia käyttömahdollisuuksia selvitettiin 1970-luvun loppupuolella. Suurin osa voimalan laitteistoista oli jo purettu. 1980-luvun alussa turbiinisali toimi lyhyen aikaa KOM-teatterin Kullervo-esitysten näyttämönä.¹¹⁵

Lopulta kaupunginhallitus teki päätöksen laitoksen käyttämisestä energialaitoksen varasto- ja liikuntatiloina. Saneeraussuunnitelmat laadittiin vuoden 1982 aikana arkkitehtuuritoimisto Huhtiniemi – Söderholmin toimesta. Sisätiloissa ja rakennuksen katolla sijainneita vanhoja rakenteita ja laitteita sekä Ekelundin ja Englundin lisärakennukset itäpuolelta purettiin samanaikaisesti suunnittelutyön kanssa. Sisätiloista purettiin sekä turbiinihallin että kattilahuoneen lattiarakenteet. Turbiinisaliin valettiin uusi entistä korkeammalla tasolla oleva välipohja ja samalla entinen pumppulaitteiden tila jaettiin välipohjalla kahteen kerrokseen. Näihin tiloihin tuli henkilökunnan liikuntasali. Kattilahuoneen välipohjan poiston myötä sen sisäkäynti siirtyi maanpinnan tasoon ja siitä tuli paljon entistä korkeampi valtava varastotila, jonka lattiapinta jatkui samassa tasossa turbiinisalin kellariin. Lisäksi rakennuksen perustuksia vahvistettiin, vesieristysä ja ikkunoita uusittiin. Sekä sisätilat että osittain rekonstruoidut julkisivut rapattiin uudestaan. Myös savupiiput korjattiin.¹¹⁶

Muutostöiden laajuutta ja rajuutta sekä niitä edeltävän dokumentoinnin ja rakennushistorian selvitystyön puutteellisuutta arvosteltiin mm. Arkkitehti –lehdessä julkaistussa Lauri Putkosen artikkelissa 1984. Tilojen uutta käyttötarkoitusta pidettiin myös rakennuksen arvolle ja eleganttien sisätilojen mahdollisuuksille epäsovinnana. Muutostöiden puolustajat vetoivat aikoinaan kehnosti suunnitelluiksi katsomiensa vanhojen rakenteiden huonoon kuntoon ja pitivät lähtökohtanaan pyrkimystä ”palauttaa” voimala mahdollisimman lähelle Selim A. Lindqvistin ajan asua.¹¹⁷

Vuonna 2000 varastokäytössä ollut kattilahalli ja turbiinisalin alakerta muutettiin toimisto- ja näyttelytiloiksi. Suunnitelmat tehtiin Arkkitehtitoimisto Equatorissa ja Sisustusarkkitehtitoimisto Studio Bergrothissa. Samaan aikaan haettiin purkulupaa voimalan tyhjäksi jääneelle ja huonokuntoiselle pohjoissiivelle (C-osa), johon kuuluivat vuosina 1913, 1932 ja 1941 tehdyt kytkinlaite- ja valvomotilalajennukset. Kun lupa evättiin, myös pohjoissiipi remontoitiin toimisto-, näyttely- ja varastotiloiksi Studio Bergroth Oy:n suunnitelmien mukaan 2001. Muutostöissä säilytettiin kaupunginmuseon vaatimuksesta joitakin vanhoja sisärakenteita, kuten itäpään kierreporras.



Turbiinihallin välipohjaa ja laitteita puretaan syyskuussa 1982. HelEn

Kaasulaitostoiminnan loppuminen

Kaasunkulutuksen voimakas aleneminen 1980-luvun alkupuolella, joka johtui pääasiassa teollisuuskuluttajien siirtymisestä nestekaasun ja öljyn käyttöön, johti energialaitoksen esittämään kaupunkikaasutoiminnan lakkauttamista 1990-luvun alkuun mennessä. Toimintaa jatkettiin, kunnes kaasuntuotanto siirtyi yksityiselle Tehokaasu Oy:lle ja myöhemmin Helsingikaasu Oy:lle.¹¹⁸

Vuonna 1994 siirryttiin kokonaan maakaasuun, jolloin kaikki kaasuntuotanto- ja varastointirakennukset menettivät alkuperäiset tehtävänsä. Helsingikaasu Oy ilmoitti siksi purkavansa öljykaasuntuotantoon liittyvät laitteet: kaasuntuotantolaitoksen, nestekaasun purkuaseman ja pallomaiset nestekaasusäiliöt sekä 1920-luvulla rakennetun 50 000 m³:n kaasusäiliön (rak. 3). Viimeksi mainittu kuitenkin säilytettiin rakennushistoriallisesti arvokkaana rakennuksena. Myös entiselle ruokalarakennukselle (rak. 11) haettiin purkulupaa vuonna 1998, koska sen paikalle oli suunnitteilla tilapäinen konttivarastoalue.

Nykytilanne

Suvilahden sähkö- ja kaasulaitosten jäljellä olevat rakennukset on määritelty valtakunnallisesti merkittäviksi kohteiksi ympäristöministeriön laatimassa selvityksessä ”Kulttuurihistoriallisesti merkittävät teollisuusympäristöt” sekä Museoviraston julkaisemassa ”Rakennettu kulttuuriympäristö. Valtakunnallisesti merkittävät kulttuuriympäristöt” –luettelossa.¹¹⁹ Tällä hetkellä alueella on voimassa vuonna 1956 vahvistettu asemakaava. Sörnäisten satamatoiminta päättyi ja Hanasaaren A-voimalaitos purettiin vuonna 2008. Entiselle satama-alueelle kaavoillaan uusia asuinkortteleita ja vaikka Hanasaaren B-voimala jatkaa toistaiseksi toimintaansa, on myös uuden suurvoimalaitoksen sijoituspaikka harkinnan alla. Kaavoituksen keskeneräisyyden vuoksi Suvilahden alue on rakennuskielossa vuoden 2010 lopulle saakka.¹²⁰

Suvilahden alue siirtyi vuoden 2008 alussa kaupungin alaisen Kiinteistö Oy Kaapelitalon hallintaan, jonka vastuulla on sen tuleva kehittäminen. Tällä hetkellä voimalarakennuksen turbiinisaliin liittyvissä tiloissa (rak.1) on edelleen Helsingin Energian liikunta- ja harrastetiloja. Muut tilat on vuokrattu useille yrityksille, joista yksi käyttää höyrykattilahallia erilaisten tapahtumien näyttämönä. Entiset kaasutehtaan rakennukset on suurimmaksi osaksi vuokrattu kulttuuri- ja kansalaistoimintaa harjoittaville yrittäjille ja järjestöille. Esimerkiksi monia vuosia tyhjiillään ja purku-uhan alaisena ollut entinen ruokala (rak.11) tullaan kunnostamaan nuorisojärjestö Oranssi ry:n toimitiloiksi. Kaupungin tilakeskuksen vastuulla olevat kaasukellot (rak.2 ja 3) ovat toistaiseksi käyttämättöminä, kunnes haitallisten aineiden puhdistamiseen ja tulevaan käyttöön liittyvät asiat on saatu selvitettyä.¹²¹

M.M.

Suvilahden vaiheet -osan lähdeviitteet:

- ¹ Helsingin kaupungin kaasulaitos 1860-1935, s.23-25.
² Helsingin kaupungin kaasulaitos 1860-1935, s.30-31, 61
³ Helsingin kaupungin kaasulaitos 1860-1935, s.76-77, 80-81
⁴ Kertomus Helsingin kaupungin sähkölaitoksen toiminnasta (SVK) 1934 / Sähkölaitos 25-vuotias, Helsingin kaupungin Sähkölaitos 1909-1934, s.7-9.
⁵ Helsingin kaupungin kaasulaitos 1860-1935, s. 80-81; SVK 1919 / Kertomus Helsingin sähkökysymyksen kehityksestä; SVK 1934 / Sähkölaitos 25-vuotias.
⁶ Helsingin kaupungin kaasulaitos 1860-1935, s.86-87; Helsingin kaupungin Sähkölaitos 1909-1934, s.
⁷ Helsingin kaupungin kaasulaitos 1860-1935, s.88, 90-93, Valaistuslaitoksen hallitus perustettiin 1900 ja se toimi vuoteen 1909, jolloin muodostettiin Helsingin Kaupungin Sähkö- ja Kaasulaitosten hallitus. ; HKA Kaasulaitos Ca:3
⁸ Helsingin kaupungin kaasulaitoksen vuosikertomus (KVK) 1911, s.2; HKM: B. Wuolteen muistio ”Byggnadstyrelsen och dess verksamhet”.
⁹ Helsingin kaupungin Sähkölaitos 1909-1934, s.33-34
¹⁰ Helsingin kaupungin Sähkölaitos 1909-1934, s.34-35; Turpeinen s.65
¹¹ Helsingin kaupungin Sähkölaitos 1909-1934, s.36; Kertomus Helsingin Kaupungin Sähkölaitoksen toiminnasta syksyllä 1909.
¹² Helsingin kaupungin kaasulaitos 1860-1935, s.105; HKA Kaasulaitos Ca:3
¹³ Teknillinen aikakauslehti 3/1912, s.70
¹⁴ KVK 1910
¹⁵ Helsingin kaupungin kaasulaitos 1860-1935, s.107; HKA, Kaasulaitos Ua2 valokuvat; KVK 1910.
¹⁶ KVK 1910, käyttö aloitettiin 24. elokuuta 1909.
¹⁷ KVK 1910-1911; Herranen, s. 72. Rakennukset purettiin 1930-luvulla uuden postitalon tieltä.
¹⁸ Kertomus Helsingin Kaupungin Sähkölaitoksen toiminnasta syksyllä 1909.
¹⁹ SVK 1910
²⁰ Kertomus Helsingin Kaupungin Sähkölaitoksen toiminnasta syksyllä 1909; Helsingin kaupungin Sähkölaitos 1909-1934, s.37
²¹ Kertomus Helsingin Kaupungin Sähkölaitoksen toiminnasta syksyllä 1909
²² Kertomus Helsingin Kaupungin Sähkölaitoksen toiminnasta syksyllä 1909, SVK 1910, 1919 / Kertomus Helsingin sähkökysymyksen kehityksestä, 1934 / Sähkölaitos 25-vuotias;.
²³ SVK 1910, 1934 / Sähkölaitos 25-vuotias; Turpeinen s.161
²⁴ SVK 1909-1911; Turpeinen s. 133.
²⁵ SVK 1910, 1912; Turpeinen s.133-134, 136.
²⁶ SVK 1912-1913; Turpeinen s.133-134.
²⁷ SVK 1913
²⁸ SVK 1913
²⁹ KVK 1911-1912
³⁰ KVK 1911-1912, 1914
³¹ KVK 1913, 1918
³² KVK 1911, 1914
³³ KVK 1912, 1916
³⁴ KVK 1912, 1915 / Vuonna 1915 käytettiin venäläistä raakaa öljyä (masut)

- ³⁵ KVK 1911, 1913
³⁶ KVK 1911-1915.
³⁷ SVK 1914
³⁸ Turpeinen s.132-133.
³⁹ SVK 1916-1917, 1919.
⁴⁰ KVK 1914-1915, 1918.
⁴¹ SVK 1918-1919; KVK 1918
⁴² KVK 1915-1920
⁴³ SVK 1914, 1917
⁴⁴ SVK 1920, 1925, 1928; Turpeinen s.162
⁴⁵ SVK 1928, 1934-1936; Turpeinen s.143-144, 162
⁴⁶ SVK 1928, 1934, s.18 / Sähkölaitos 25-vuotias; Turpeinen s.162.
⁴⁷ SVK 1932, 1935
⁴⁸ SVK 1925; Turpeinen s.138
⁴⁹ SVK 1920-1924, 1928; Turpeinen s.179
⁵⁰ SVK 1921, 1924-1927; Turpeinen s.136, 143.
⁵¹ SVK 1934, s.1; Turpeinen s.138-140.
⁵² KVK 1922
⁵³ KVK 1920, s.1; 1924, KVK 1935/ ”Kaasulaitos 75-vuotias”; 1928
⁵⁴ KVK 1923, 1935/ ”Kaasulaitos 75-vuotias”
⁵⁵ KVK 1920-1922, 1925-1926
⁵⁶ KVK 1924-1930
⁵⁷ KVK 1923, 1925-1926, 1929, HKA Kaasulaitos Fb
⁵⁸ KVK 1926.
⁵⁹ KVK 1924-1931, 1934
⁶⁰ KVK 1932-1938
⁶¹ KVK 1931, 1933, 1935 / ”Kaasulaitos 75-vuotias”
⁶² KVK 1938-1939
⁶³ SVK 1938-1940, 1942, 1944; Turpeinen s.135-136
⁶⁴ KVK 1938-1939
⁶⁵ KVK 1940; SVK 1939-1941.
⁶⁶ KVK 1940-1943
⁶⁷ SVK 1939-1947; Turpeinen s.144;
⁶⁸ KVK 1938-1940
⁶⁹ SVK 1941-1945; Turpeinen s.197-199, Sähkölaitoksen tilat olivat kolmi-kerroksisen rakennuksen alakerrassa.
⁷⁰ KVK 1941
⁷¹ SVK 1939-1943; KVK 1940
⁷² SVK 1940, 1946
⁷³ SVK 1944-1946
⁷⁴ KVK 1944-1945
⁷⁵ SVK 1946-1948
⁷⁶ SVK 1946-1948
⁷⁷ SVK 1951-1952
⁷⁸ SVK 1952-1956
⁷⁹ SVK 1951-1952; Turpeinen s. 264-267.
⁸⁰ SVK 1955-1956
⁸¹ SVK 1955-1956
⁸² SVK 1955-1958
⁸³ SVK 1955-1956
⁸⁴ SVK 1955-1959
⁸⁵ KVK 1946.

- ⁸⁶ KVK 1948-1949
⁸⁷ KVK 1947-1948
⁸⁸ KVK 1949-1950 1964, 1966; Herranen s.142
⁸⁹ KVK 1949-1950
⁹⁰ KVK 1949-50, 1956
⁹¹ KVK 1950, 1952-1954; SVK 1951-1954
⁹² KVK 1954-1956
⁹³ KVK 1956-1957
⁹⁴ KVK 1955
⁹⁵ KVK 1956
⁹⁶ KVK 1957
⁹⁷ KVK 1958
⁹⁸ KVK 1959-1961
⁹⁹ KVK 1960-1961, 1963
¹⁰⁰ KVK 1959-1962
¹⁰¹ SVK 1960, 1970
¹⁰² SVK 1965.
¹⁰³ SVK 1965, 1968
¹⁰⁴ SVK 1967-1974
¹⁰⁵ SVK 1974, s.14-15; Turpeinen s.232
¹⁰⁶ KVK 1960, 1966
¹⁰⁷ KVK 1961, 1964, 1967-1968, 1971
¹⁰⁸ KVK 1966-1968
¹⁰⁹ KVK 1970
¹¹⁰ KVK 1969-1971
¹¹¹ KVK 1972-1973
¹¹² KVK 1973-1976
¹¹³ KVK 1973, 1974
¹¹⁴ KVK 1977, SVK 1979
¹¹⁵ SVK 1979
¹¹⁶ SVK 1982-1983
¹¹⁷ Lauri Putkonen: Suvilahti – vanha voimalaitos, Arkkitehti 1/1984 ja Keskustelua, Arkkitehti 4/1984.
¹¹⁸ SVK 1982
¹¹⁹ Lauri Putkonen, Kulttuurihistoriallisesti arvokkaat teollisuusympäristöt. Tutkimus 4/1988. Ympäristöministeriö, kaavoitus- ja rakennusosasto, Helsinki 1989; Rakennettu kulttuuriympäristö, Valtakunnallisesti merkitävät kulttuurihistorialliset ympäristöt. Museoviraston rakennushistorian osaston julkaisuja 16, Helsinki 1993.
¹²⁰ Helsingin kaupunginhallituksen pöytäkirja 34/2008, 6.10.2008; Rakennuskieltoa on pidennetty kaksi vuotta kerrallaan 29.10.1986 lähtien. Nykyinen rakennuskielto on voimassa 29.10.2010 saakka.
¹²¹ Haitta-aineselvitys 25.8.2008 Insinööri-toimisto Vahanen Oy

Pienen kaasukellon eli vesikaasukellon
erikoispiirustus noin v. 1910 (päiväämätön
ja signeeraamaton). SRM